

fensionem veritatis exuberent : tamen ad ea quæ inferimus, ut sit lector intentus, admoneo. Apparebit enim irrefutabiliter, nihil in his locis apostolum Paulum de natura, sed de conversatione mortalium disputasse : vim nempe gratiæ Christi et peccati primi e regione constituens, comparansque effectus utriusque, laboravit ostendere, magis Christi profuisse mysterium, quam primi hominis nocuisse peccatum. Id autem docuimus in sensu Traducis non posse constare. Ut ergo multa quæ enumeravit, ita hoc peculiariter ad laudem voluit gratiæ pertinere, quod ait, « Judicium ex uno in condemnationem, » gratia autem ex multis delictis in justificationem vitæ¹. » Quod hoc modo naturalis mali assertor exposuit : » Ideo, inquit, ex uno in condemnationem, quia sufficiens est illud unum peccatum, quod originaliter trahitur, ad condemnationem ducere, sicut ducit parvulos, qui ex Adam nascuntur, si in Christo non renascantur; etiam si alia peccata nulla sint. Gratia autem ex multis delictis in justificationem; quia non solum illud dimittit, quod originaliter trahitur, sed etiam cætera quæ ab unoquoque, motu propriæ voluntatis adduntur. Ecce professus es, licet impietate Manichæa, esse quidem naturale peccatum, verumtamen unum, ob quod ais nascentes debere damnari. »

AUGUSTINUS. Qui dixit, Omnes sub peccato nascimur². Manichæus non erat. Sed vos, responde, quid sitis, qui tot imagines Dei, sine ullius peccati merito, separatis a regno Dei, negatis damnari iudicio Dei, et facitis duas æternas felicitates, unam quæ sit in regno Dei, alteram quæ sit extra regnum Dei : dicite obsecro, In ea felicitate quæ extra Dei regnum erit, ullus-ne regnabit, an nullus?

¹ Vide lib. II de Nuptiis, cap. 27. — ² Ambros. lib. II de Pœnitentia, cap. 2 vel 3.

Si nullus, liberior erit procul dubio sine ullo rege illa felicitas : si vero ullus in ea regnabit, quis erit rex imaginum Dei, qui non erit Deus? Porro si Deus erit, vos introducitis alterum Deum; et me dicitis Manichæum? Quod si Deus ipse ibi regnabit, cujus illæ imagines sunt; etiam ipsæ imagines ejus in veri Dei sui regno felices erunt. Et ubi erit, « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non » potest introire in regnum Dei¹? » An tandem aliquando extra regnum Dei infelices futuros fatemini parvulos non renatos? Dicite ergo hujus infelicitatis meritum, verbosi et contentiosi, qui negatis originale peccatum?

CXIV. JULIANUS. « Proba ergo, hoc in eis, quod gratiæ Christi apostolus Paulus ascripsit, impleri, videlicet ut ex multis delictis justificationem operetur, id est, ut justitiam peccatorum plurium una semel remissione contribuat : aut ergo doce parvulos multis obnoxios esse criminibus, ut eis quoque illud persuadeas convenire, in quo laudem munificentiæ Christi Apostolus collocavit, ut ex multis eos constet liberatos esse peccatis; aut confitere, Paulum nihil in his locis de parvulis, nihil de hominum disputasse natura, quando ea dimitti gratiæ liberalitate testatus est, quæ te quoque annuente nequeunt in nascentibus inveniri. »

AUGUSTINUS. Quid est quod loqueris? Quid est quod tibi obstreperit loquacissima vanitas, ne intret in aures tuas manifestissima veritas? Utique Jesus, qui ex multis delictis salvum facit populum suum, non prætermittit etiam originalia singula parvulorum; quia in eisdem multis et ipsa sunt.

CXV. JULIANUS. « Gratia, inquit, ex multis delictis in » justificationem². » Tu parvulos non plus quam uni obnoxios dicis esse peccato. Vides ergo in eorum persona

¹ Joan. III, 5. — ² Rom. V, 16.

laudem gratiæ claudicantem; quia non invenit multa peccata, quorum remissione laudetur. Quod dixit itaque apostolus Paulus, » Gratia autem ex multis delictis in justificationem, « falsissimum esse in parvulorum statu proditur. Quo hinc tu igitur conaberis exilire? Procul dubio dicturus es (hinc enim sensum tuum superior sermo patefecit,) hoc quod ait Apostolus, » Gratia autem ex » multis delictis in justificationem, « falsissimum esse in parvulorum statu proditur. Quo hinc tu igitur conaberis exilire? Procul dubio dicturus es (hinc enim sensum tuum superior sermo patefecit,) hoc quod ait Apostolus: » Gratia autem ex multis delictis in justificationem; « apud homines perfectæ ætatis impleri, qui multis delictis per motum propriæ voluntatis convincantur obnoxii, in parvulis autem non ex multis, sed ex uno delicto fieri justificationem. »

AUGUSTINUS. Non erat magnum, ut intelligeres ab hac justificatione, quam Salvator ex multorum delictorum dimissione suis confert, vos potius subtrahere parvulos, quibus nullum peccatum remitti posse contenditis: non autem nos, qui cum dicimus per unum peccatum missos omnes in condemnationem, nullam excipimus ætatem; quia hoc delictum etiam majoris ætatis homines habent: itemque cum dicimus ex multis delictis justificare gratiam, nullam nihilominus excipimus ætatem; quoniam qui multa peccata dimittit, (quo multorum nomine utique omnia intelliguntur,) profecto ulla non prætermittit, hoc est, nec pessimorum plura, nec aliquorum pauciora, nec singula parvulorum. Hoc ergo ut videretis, non erat magnum, nisi invideretis parvulis medicum Christum, eumque illis Jesum prorsus esse nolletis, horrenda impietate, mira cæcitate, blasphema loquacitate. Quid est autem insanius, quam velle gratiam Christi ad

eos tantummodo pertinere, quorum sunt multa peccata? Hac quippe ratione, vel potius mentis excæcatione, non solos huic gratiæ subducitis parvulos, quos nullum ex origine reatum trahere existimatis, sed omnes omnino qui multa peccata non habent: quoniam sic putatis intelligendum quod ait Apostolus, « Gratia autem ex multis » delictis in justificationem¹, » ut ad istam gratiam nemo pertineat, nisi cui dimittit multa peccata. Ac per hoc, quoniam nullum peccatum, sicut opinamini, parvulus habet, profecto cum creverit, et peccare jam cœperit, non dico si pauca peccata, sed si adhuc unum forte commiserit, et ad Christi baptismum venerit, nullo modo ad istam gratiam pertinebit; quia non ex multis delictis in justificationem mittitur, sed ex uno. Puto quod non usque adeo cordis in vobis prævalet surditas, ut vos hæc tanta erubescere non compellat absurditas. Porro si pertinet ad istam gratiam etiam cui unum peccatum dimiserit; sic dixit Apostolus, Gratia ex multis delictis in justificationem: ut totius populi peccata voluerit, qui per illam justificatur, intelligi, aliis illic habentibus plura, aliis pauciora, aliis etiam singula, quæ utique multa sunt omnia.

CXVI. JULIANUS. « Verum tali expositione, qua quidem nec pervertere sensum, nec subfugere valebis, tamen non solum præstigias tuas, sed etiam illius, quam in nos inflammabas, figmentum invidiæ perdidisti. Graviter quippe nos in fidem commisisse jactabas, qui dicimus gratiam quidem Christi uniformiter esse tradendam, nec debere verba ejus et instituta concuti²; sed æqualiter cunctis a se imbutis adoptionis et sanctificationis et promotionis dōna conferre: verum non omnes accedentes in unis reatibus invenire; sed eos quidem qui propria voluntate peccaverint, sine cujus opere nullum potest esse peccatum, libe-

¹ Rom. v, 16. — ² Confer lib. 1, n. 53.

rare de reatu, et de malis facere bonos; innocentes autem infucata primævitate felices, pro nullo opere malæ voluntatis arguere, cujus apud eos novit experientiam non fuisse? »

AUGUSTINUS. O dementiam singularem! Hoc disputare est, an insanire? Cum miseria se natos esse parvuli flendo testantur, quos non vis Christum habere Jesum; et felices eos dicis, quos tamen ejus non admittis in regnum: quod regnum si Christiana charitate diligeres, ab illo separari magnam esse miseriam judicares.

CXVII. JULIANUS. « Sed de bono facere meliores: atque ad unum quidem collem omnes, quos susceperit, sanctificationis evehere, sed non omnes in eadem vitiorum palude deprehendere; verum alios invenire in statu innocentium, alios in studiis noxiorum. Hoc ergo quia dicimus, quod fidei sanitate, præsidio rationis, atque intelligentiæ pietate munitur, per quod et Christi gratia jure laudatur, nec Deo applicatur ullus reatus; tu dicis auctoritatem nutare sacramenti, atque acumine pistillo omni obtunsiore asseris, auferri auctoritatem gratiæ, nisi ei calumniandi flagitium ascribatur, nisi justitiæ iustituta perverterit, nisi his qui scientiam non habent, alienæ conscientiæ crimen impegit; postremo nihil eam efficere, si non in omnibus uniformiter prædicetur operari. »

AUGUSTINUS. Quid est quod acumen, non meum, sed omnium catholicorum disputatorum, cum quibus inconcussum teneo, quod frustra labefactare conamini, pistillo comparandum putasti? An quod vos fragiles conterat, sentire cœpisti? Et tamen qui velut defensione justitiæ Dei niteris, ut evertas quod de parvulorum non regenerantium damnatione tota Christi sentit Ecclesia, nunquam dicturus es grave jugum super parvulos unde sit justum, si non trahunt originale peccatum. Nec advertis, vos po-

tius pervertere instituta justitiæ, et hoc omnipotentis Dei, a quo vel sub quo istam poenam sine ullo merito innumerabilibus omnium hominum millibus, hoc est, imaginum Dei, a die exitus de ventre matris eorum, dicitis irrogari. Postremo nunquam dicturus es, unde sit justum, ut parvuli nulla sua, nulla plerumque etiam suorum culpa, sine baptismate mortui, a parentibus et propinquis fidelibus separentur, et ad Dei regnum non admittantur, nec inter vasa facta in honorem, sicut alii parvuli baptizati, sed inter vasa facta in contumeliam, (quia nullum est tertium genus vasorum,) sine ullis malis meritis deputentur. Displicet enim hæreticæ prudentiæ vestræ, quod catholica fides credit, posteaquam ierunt omnes ex uno in condemnationem, in aliis fieri misericordiam gratiæ, in aliis judicium veritatis manere, « Per investiga- » biles Domini vias, quæ universæ sunt misericordia et » veritas¹. »

CXVIII. JULIANUS. « Id ergo totum, per quod stultitia sordentes decipiebas animos, tua expositione evanuisse manifestum est. »

AUGUSTINUS. Evanuisti, sed tu, qui videre vel confiteri non vis remissionem peccatorum etiam ad illos pertinere, qui unum habent: ad quam medicinalem gratiam non pertinent parvuli, si nullum habent: quos impie necatis; quia eis salvatorem negatis.

CXIX. JULIANUS. « Nam cum Apostolus pronuntiat, « Gratia autem ex multis delictis in justificationem²: » et hoc tu dicis in parvulis quidem non posse constare; in illis autem, qui jam perfectæ ætatis sunt, solis ideo impleri, quia ad unum illud alia quoque motu propriæ voluntatis addiderint; confiteris sine dubio, diversam esse operationem gratiæ pro diversitate venientium. In his

¹ Psal. xxiv, 10. — ² Rom. v, 16.

quippe, qui motu propriæ voluntatis utuntur, suppetit ei materia gloriandi; quia ex multis criminibus in justificationem, quos adoptarit, educit: in parvulis autem, secundum te, jejunius, angustius, exilius, nec virtute magna, nec medicina idonea, nec honestate salva, nec pudore securo, unum illud peccatum se promittit auferre, quod nec debuit imputare; et ex hoc uno, quos liberat, in justificationem conatur emittere.»

AUGUSTINUS. Jam responsum est: eadem multum dicis, non inveniendū quid dicas. Cum dicitis nullum peccatum parvulis imputandum, injustum facitis Deum, qui eis grave jugum a die exitus de ventre matris imposuit¹. Quod etsi Scriptura non diceret, quis tam cæcus est mente, qui non videat miseriam generis humani a fletibus incipere parvulorum? Injustam facitis etiam Dei legem, quæ octavo die non circumcisi animam damnat infantis²: vanum quoque judicatis esse præceptum, ubi sacrificium pro peccato, infante nato, jubetur offerri³. Si autem reatus iste originis, et Scriptura sancta proditur, et ipse se prodit; etiam hoc peccatum inter illa est multa peccata, ex quibus justificat gratia, quæ parvulos quoque ex hac miseria beatificat. Et hoc non in isto sæculo, quod universum Deus hominibus voluit esse poenale, ex quo primos homines foras de paradisi felicitate dimisit; sed in futuro æterno, unde nunc Christus membris suis sancti Spiritus pignus impertit.

CXX. JULIANUS. « Confessus es ergo aliter operari gratiam in majoribus, aliter in minoribus. Nec quidquam putes responsioni tuæ relictum loci, si inferas, magnam quidem, sed in remissione peccatorum esse distantiam; ut et si unum peccatum, tamen inveniatur quod remittat. Verum nihil hac argumentatione promoves: neque enim

¹ Eccli. xl, 1. — ² Gen. xvii, 14. — ³ Levit. xii, 6 et 7.

refert in qua specie varios unius gratiæ fatearis effectus, dummodo varios posse esse fateare.»

AUGUSTINUS. Aliud est varios effectus gratiæ dicere, quia et Scriptura sancta multiformem dicit gratiam Dei¹; et aliud est gratiam remissionis peccatorum parvulis denegare, eosque in Ecclesia veritatis, si non eruuntur de potestate tenebrarum, mendaciter exorcizari exsufflarique contendere, cum magna injuria Creatoris, si non indigent auxilio Salvatoris, ut de potestate deceptoris eruantur.

CXXI. JULIANUS. « Ego enim hoc contentus sum, quod mihi es tu dare compulsus, quia quod prædicavit Apostolus in liberalitate gratiæ, non possit cunctis æqualiter ætatibus convenire: tu si quid attuleris, quod et in prima nascentium ætate remissionem confirmes exequi; illud tamen non admovisti, quia non compleatur in parvulis unde Apostolus gratiam Christi pronuntiavit esse laudabilem. Nam cum medicinam mysterii, peccato primi hominis, quem formam fuisse docebat, sequentibus anteferet, ait, « Judicium ex uno delicto in condemnationem, » gratia autem ex multis delictis in justificationem². » Illud ergo per quod prætulit gratiam, quia ex multis videlicet delictis justificationem operatur, nec secundum te constat in parvulis; atque ad hoc, quamvis reluctareris, attractus es, ut non æqualiter in diversis ætatibus gratiam faterere versari.»

AUGUSTINUS. Jam responsum est: vana loqueris. Gloriosa est gratia Dei, etiam cum dimittit singula quorumque peccata; quia et ipsa singula ad eam multitudinem pertinent peccatorum, ex qua justificat homines qui salvum facit populum suum a peccatis eorum³: ad quem populum dignissime non pertinetis, quia parvulos ad eum pertinere non vultis.

¹ 1 Petr. iv, 10. — ² Rom. v, 16. — ³ Matth. i, 21.

CXXII. JULIANUS. « Quod cum receptum est a te, apparuit nullam fuisse necessitatem naturæ humanæ calumniam concitandi, ob hoc solum, ne baptismatis magis gratia varios habere pro ætatibus diceretur effectus. Quo persuasionis colore sublato, si quid nervorum habes, si quid ingenii, si quid virtutis, annitere probare naturale peccatum, quod vides ratione, auctoritate, æquitate destructum. Quo enim es deceptus intuitu, ut commixtionem corporum, quam Deus instituit, et conciliatricem ipsius commixtionis voluptatem sexuum, quæ tam in hominibus quam in pecoribus vigens, auctorem suum eum quem corporum indicat conditorem, diaboli opus et fruticem vocares? »

AUGUSTINUS. Erubescere : tu es ille laudator libidinis. Erubescere, inquam : libido ista, quæ tibi multum placet, contra quam necesse est ut pugnet, qui non vult ei sollicitanti consentiendo perpetrare peccatum, non erat in paradiso ante peccatum. Aut ergo nulla ibi erat, aut voluntatem mentis nec præcedebat, nex excedebat. Non est talis modo : hoc in se ipso sentit omnis homo ; et tu homo es. Cohibe renitendi studium, et agnosce vitium unde trahitur originale peccatum. Hoc in hominibus propagatis invenerunt nuptiæ, non fecerunt : hoc necessitate utuntur, castitate bene utuntur, idcirco nulla ratione culpantur. Hoc in pecoribus ideo non est malum, quia non in eis caro concupiscit adversus spiritum : quod malum in hominibus sanandum est bonitate divina, non humana vanitate laudandum.

CXXIII. JULIANUS. « Quæ autem ratio fuit, ut primo innocentiam crimine sauciaris alieno, dehinc rem studiorum miscere seminibus conareris. »

AUGUSTINUS. Eadem per eadem dicis : sed procul dubio sunt vana quæ dicis. Natura bona sunt semina, sed vitiantur et semina, eisque vitiatis propagantur et vitia. Saltem

species te corporum doceat, quorum cum sit opifex summe bonus et nullo vitio depravatus, vitiosa tamen multa nascuntur : et utique si nemo peccasset, nulla in paradiso talia nascerentur.

CXXIV. JULIANUS. « Ut baptismati veritatem propriæ operationis auferres? Ut Deo, qui totus æquitas est, qui sine justia Deus esse non potest, perspicuæ iniquitatis crimen ascriberes? »

AUGUSTINUS. Vos hoc potius facitis : quoniam si parvuli sine ullius peccati merito premuntur gravi jugo, iniquus est Deus : sed quia ille non est iniquus, tu es calumniosus et cæcus.

CXXV. JULIANUS. « Tam, inquam, perspicuæ, ut ipse hanc injustitiæ speciem, quam ejus mentiris adhærere iudiciis, legis suæ auctoritate damnaverit.

AUGUSTINUS. In ejus lege scriptum est, animam parvuli¹, si dei octavo non circumcidatur, interituram de populo suo : quo merito, dic si potes? Sed omnino non potes ; et tamen originale peccatum negando non taces.

CXXVI. JULIANUS. « Quæ ergo tot blasphemiarum necessitas fuit, si nec ista quam amplexabaris fuit? Quæ quidem nihil habens momenti, tamen velut quædam tabula videbatur, quam in tanto naufragio contineres, quam victis remisisti, sero licet, lacertis. Ut enim res repetitione clarescat : ideo Manichæus credebaris ab ineptis quibusque tolerandus, ne gratiæ Christi non in omnibus una efficientia videretur : ad hoc tu nunc, sine adactu nostro, expositionis tuæ processibus intulisti, dicens Apostoli sententiam, quæ ait, « Gratia autem ex multis delictis in » justificationem², » in hominibus quidem majoris ætatis posse, in parvulis vero non posse compleri ; sed esse in

¹ Gen. xvii, 4. — ² Rom. v, 16.

parvulis aliud brevius, exilius, egentius; quod licet tu excogites, tamen nequaquam dixisse Apostolum confiteris. »

AUGUSTINUS. Relegatur quod tibi responsum est, ut intelligatur te nihil dicere, et tamen tacere non posse, homo linguose. Gratia ex multis delictis mittit in justificationem¹, cum salvum facit Jesus populum suum a peccatis eorum. In eisdem multis invenit etiam singula parvulorum: quemadmodum etiamsi peccata originalia nulla essent, in eisdem multis inveniret peccare incipientium etiam singula grandiorum, quibus ad Christi baptismum venientibus nullo modo diceretur, Non potestis modo baptizari, quia nondum habetis multa delicta; Gratia enim ex multis delictis mittit in justificationem. Verissime quippe responderent, In multitudine dilectorum, ex quibus justificat gratia, etiam nostra delicta sunt singula, ubi habent aliqui plura, aliqui pauciora, quæ simul cum singulis nostris multa sunt omnia.

CXXVII. JULIANUS. « Igitur et secundum te, in adoptione quidem per omnes ætates gratiæ est æqualis effectus: in remissione vero peccatorum non in omnibus est una taxatio. Sed egi hactenus parce nimis atque patienter:

AUGUSTINUS. Si tam multa loqueris parce loquens, ut unum meum librum², nec ipsum totum, tuis octo libris insecteris; nimium profusa et luxuriosa est parcimonia tua. Sed si hactenus parce egisti; quare in tam multis contra veritatem calmans, animæ tuæ non pepercisti?

CXXVIII. JULIANUS. « Præmissa scilicet disputatione probare contentus, te quoque qui nobis seditionem per hoc maximam concitabas, dicere remissionis peccatorum non in cunctis unam constare rationem; ut etiamsi unum hoc naturale peccatum persuadere posses, tamen liqueret

¹ Matth. 1, 12. — ² Vide lib. II de Nuptiis et Concupisc.

necessario dici, non semper accedentium ad gratiam unum statum esse; et hoc Apostoli dictum, « Ex multis » delictis in justificationem¹, » in adulta solum, non autem etiam in prima ætate compleri.

AUGUSTINUS. Secundum tua vaniloquia, nec in adulta ætate completur: quoniam multi adulti habent singula, (etiamsi secundum vos non habent originalia,) quibus contigit venire ad baptismum, quando peccare cœperunt; aliqui habent etiam paucissima, non tamen multa: non ergo pertinebunt ad hanc gratiam Christi; quoniam ex multis delictis illa justificat, quæ non habent isti: quod si quisquis sapit, ineffabiliter desipit. Agnosce Christum ex multis delictis justificantem; salvumque facientem populum suum, et in iisdem multis intelligens posse quorumlibet et pauca et singula computari, noli ab hoc populo sortem subtrahere parvulorum; etiam ipsis crede necessarium esse Jesum, qui hoc non vocatur, nisi quia salvum facit populum suum, in quo utique sunt et parvuli, a peccatis eorum².

CXXIX. JULIANUS. « Nunc vero assero consequenter nihil Apostolum de Manichæa traduce suspicatum; ostendit quippe ad gravem injuriam pertinere mysteriorum, si compararentur per cuncta peccatis, id est, si non efficacius prodesset gratia, quam culpæ forma nocuisset. Maximam ergo christianæ fidei dignitatem in eo magister gentium collocavit, quod eam affirmavit attestare delictis: ob hoc illi curæ fuit, ut morbis veteribus medicinæ præferret effectum. »

AUGUSTINUS. Hanc medicinam negatis parvulis, quos falsa et inimica defensione salvos esse contenditis. Sed Deus eorum, qui ex ore infantium atque lactentium³ medicinæ suæ perficit laudem, profecto et vos destruit, qui

¹ Rom. 7, 16. — ² Matth. 1, 21. — ³ Psal. VII, 3.